

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Félévre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Theologiáink új szervezéséhez.

Glauf Pál főesperes, a theologiák újjászervezése ügyében kiküldött egyetemes bizottság előadója nem rég egy röpiratot bocsátott ki a „theol. tanügy szervezetéről“ szóló javaslata védelmében. A „Kihívott védelem“ című röpiratot hivatalos irattá minősíti az, hogy a bizottság előadója mint előadó adta ki. A röpirat már csak ezért is különösebb figyelmet érdemel, mert ebben a szerfelett kényes és messze jövőre kiható ügyben ultimatumszerű kijelentésnek tűnik fel.

Lássuk hát ezt a fontos röpiratot közelebbről.

A szerző elsőbb is erős célzatossággal, talán bizonyos kárörömmel is ama tényre mutat, hogy a theologiák rendezését célzó javaslatot „csupán egy helyről, t. i. Pozsonyból“ tették szóvá és ostromolják állhatatosan. Én ezt nagyon természetesnek, de egyúttal nagyon szomorúnak is tartom. Természetesnek azért, mert az egész rendezés Pozsony rovására megy s így már csak az élet ösztöne is védekezésre készíti. Szomorú elsőbb is azért, mert az általános hallgatás, de még inkább a javaslatnak itt-ott felhangzó helyeslése csak azt bizonyítja, hogy a közvélemény még most sincs tisztában azzal, miről is van voltaképen szó? De szomorú azért is, hogy Pozsony neveltjei és állítólagos barátai között egy sem akad, akit a fiúi kegyelet vagy a barátság őszintesége a javaslat ellen való tiltakozásra késztené. De sőt ép Pozsony növendékeiből kerültek ki az első, a kik az alma mater ellen felemelték szavukat s az ostomlók közé szegődtek. Mi lehet ennek az önmagát eléggé jellemző viselkedésnek az

oka, annak fejtegetésébe nem bocsátkozom. A tényeken ezzel nem változtatnék.

De hát miért küzd a javaslat ellen maga Pozsony is! Miért nem nyugszik bele a változhatatlanba? Miért nem idomul a közhangulathoz és a hatalmasok irányzatához? Miért hívja ki maga ellen a szembeszállással ez ügyben is a megtorlást és a leveretést? Hiszen az előadó úr azt mondja, hogy ennek a javaslatnak minden áron át kell mennie, ha egyszerű szavazással nem sikerül, hát majd másmodot fognak rá találni! És mégis Pozsony a végsőig küzdeni fog, mert ezt kívánja a lelkiismerete és a jövődönék számonkérő ítélete.

Az előadó szerint a röpiratban „a valódi tényekkel megegyező igazság“ van feltárva. Az első ilyen igazság az, hogy Pozsony csak azért harcol a javaslat ellen, mert Pozsonyban „az eddigi tanszékek létszáma egygyel kevesebb lesz.“ Hát igen, azért harcol Pozsony s ez ellen tiltakozik a pozsonyi egyház is. A pozsonyi egyház tiltakozását az előadó egészen lesajnálja, minket meg kigúnyol. Pedig a tanszékek dolga megérdemli a komoly szót. A dolognak ugyanis van jogi, tanügyi és diplomatikus oldala. A jogi az, hogy Pozsonyban a hat rendes tanszék a pozsonyi egyházzal kötött szerződés alapján készült „Szervezet és ügyrend“ szerint áll fenn. Nem hiszem, hogy ezt a szerződő fél tudta és beleegyezése nélkül meg lehetne egyoldalulag változtatni. De ha ez ellen jogi ellenvetést tenni nem lehetne is, az bizonyos, hogy morális ellenvetést annál többet lehetne támasztani. A diplomatikus oldala ennek a tanszék kérdésnek az, hogy folyton másról beszélnek, mint a valódi

célzatról. Azt emlegetik, hogy Pozsonyban fölösleges a hat tanszék. De hát akkor miért nem adják vissza a pozsonyi egyháznak a lelkészét, a ki a gyakorlati theológiát ingyen tautja? Azért, mert nem a hat tanszék a fölösleges és nem a tanerők vannak „kevésbé kihasználva“ (milyen emelkedett krisztusi felfogás!), hanem egyszerűen egy tanszék jövedelme kell Eperjesnek. Hivatkoznak a reformatusokra, hogy ott is csak öt tanszék van minden theológián. De hát ki mondta valaha, hogy ez ideális állapot? Ki mondta, hogy azok itt örökre megállanak? S hogyan következik ebből, hogy akár az egyik, akár valamennyi evang. theológián sem szabad több tanszéknek lenni? „A parancsoló szükség“-re hivatkozik az előadó. Ez a parancsoló szükség pedig nem más, mint az, hogy Eperjesnek pénz kell, hát Pozsony segítsen rajta. De hát nem lehet azt a hiányzó 2400 forintot máshonnét előteremteni, csakis ha Pozsony húsából vágják ki! Avagy Pozsonyt minden áron meg kell rövidíteni?

Ugy látszik igen. Mert az előadó szerint a javaslat célja az, hogy mert Eperjest és Sopront még nem emelhetik Pozsony színvonalára, hát „okszerű következménykép“ a pozsonyi akadémiát kell lejobb szállítani. Már bocsánatot kérek, de az ilyen logikát a jövő számára spirituszban kell megőrizni. Mert ha valaki egy épületet emel, s annak pénze fogytán csak az egyik szárnyát tudta emeletesre felhúzni, semmiképp sem azt cselekszi, hogy a már felhúzottat is lebontja, hanem szépen betetőzi s a többi részt is igyekszik mielőbb kiépíteni. A mit már nagy küzdelmek árán felépítettünk, ne romboljuk le, hanem Eperjest és Sopront is igyekezzünk odáig juttatni, a hol Pozsony van. Ha nem birunk többet, hát legalább öt tanszékot állítsunk fel most, mert ez is haladás a multakhoz képest. Már pedig a fő a haladás — de nem visszafelé.

Azt meg ne tessék se hinni, se hirdetni, mert nincs benne igazság, hogy Pozsony azért küzd a javaslat ellen, mert „eddig egyetemes és akadémiai kizárólagossága megszűnik.“ Dr. Masznyik Endre helyesen hivatkozott arra, hogy a másik két intézet a

pozsonyival jogilag azonos viszonyú mindaddig nem lesz, míg az egyetemes egyházzal azonos szerződéses viszonyba nem kerül. Mert eddig is egyetemes jellegű volt ugyan minden főiskola, de az egyetemes egyház tulajdona egyedül csak a pozsonyi akadémia volt. S mert a másik két intézet szerződéséről eddig szó nem volt, hát egyetemes intézet csakis a pozsonyi akadémia marad.

De hát nem ez a főkérdés, hanem az, hogy Pozsonynak érdek-e, vagy kára, ha a másik két theologia is akadémivá lesz? Az előadó szerint Pozsony egész mozgólódása irigység és hiúság gyümölcse. Ilyen érvelésre ugyan csak komolyabbak hiányában szokott az ember válaszolni, de hát még akkor is sokkal jobban meg lehetne fordítani ezt a vádat és azt mondani, hogy a pusztá irigység tör a pozsonyi hatodik tanszék ellen azért, mert a másik két intézeten nem tudnak hatót állítani, s mert hiúság dolga, hogy ők egy tanszékkel sem akarnak Pozsony mögött maradni.

Aki az e tárgyban folyó vitát eddig figyelemmel kísérte, mindenesetre észrevette, hogy ennek a hatodik tanszéknek a kérdése az egész ügynek egyik tengelye. A javaslat minden áron el akar venni Pozsonytól egy tanszékot. Pozsony meg azt semmiképp sem akarja engedni. A mi azonkívül van, az a javaslat védőit és támadóit egyformán csak másodsorban érdekli.

Mi mindig hangsúlyoztuk, hogy a másik két intézet fejlődését nemcsak nem irigyeljük, de sőt kívánatosnak, elodázhatlanul szükségesnek és örvendetesnek tekintjük. Sőt azt sem bánjuk, ha Eperjest és Sopront akár Pozsony fölé is emelik s fakultássá fejlesztik, csak minket vissza ne fejlesszenek, meg ne bénítsanak, s ha már emelni nem birnak, vagy nem akarnak, hát hagyjanak meg a mai helyzetben. Azt hiszem, ennyit kívánni nemcsak jogunk, hanem kötelességünk is. Hiszen mi ezzel sokkalta kevesebbet kérünk, mint a mit kérnek és kapnak Eperjes és Sopron! Szerettem volna, ha ezt a kérést a másik két intézet is jogosnak, igaznak és méltánylandónak ismerte volna el, hogy sem a jelen, sem a jövő nemzedék előtt ne lett volna az ő, különben jogos törekvéseiknek

az a látszata, mintha Pozsony rovására akar-nának erősödni. Már pedig ez a látszat meg-van sok más körülményen kívül a röpirat ama kijelentésében is, hogy az egyetemes bi-zottság Sopronhoz és Eperjeshez fordult „a ki-nálattal“, s így az ő előzetes beleegyezésük-vel vették tervbe Pozsony gyöngítését.

Ebben a megkérdezésben különben feljegy-zésre méltó dolog az, hogy a bizottság Pozsony-hoz soha nem fordult ez ügyben semmiféle kér-déssel, de sőt még csak a szerződő társat a pozsonyi egyházat sem kérdezte meg soha, hogy mit szól a tervezett javaslatokhoz. Sőt a mikor most a pozsonyi egyház tiltako-zott a javaslat ellen, az előadó ezt jelenték-telennek s csaknem tolaodónak minősítette. Így hát bizonyos, legalább a látszat szerint az, hogy a javaslat éle Pozsony ellen irányúl.

Ezt bizonyítja nemcsak Pozsony meg-gyengítésének a célzata, hanem az is, hogy míg Pozsonyban minden tanárt az egyetemes egyház választ, addig Eperjesen és Sopronban a fenntartó kerületek ezt a jogot az egye-temmel megosztják. Továbbá, hogy a köz-igazgatásba is míg Pozsonynál minden kerü-let egyaránt befolyást gyakorol, addig Eperjes és Sopron igazgatásába, legalább az eddig közölt tervezetek szerint a dunáninnyi és a bányai kerületnek nem lesz egyenlő befolyása, pedig u. a. összeget fogja fizetni a segélye-zésére, mint a másik két kerület. Ezek olyan dolgok, a melyek világosan bizonyítják, hogy Sopront és Eperjest egy csapásra Pozsony fölé emelni igyekeznek.

Pedig ha Eperjes és Sopron a nekik ki-szemelt célt eléri is, a szakrendszer dolgában a pozsonyi akadémiának mindig mögötte ma-rad. A szakrendszer kérdése már sokszor szóba került, de most már egyszer világosan a szemébe kell nézni. A javaslat azt a tart-hatatlan rendelkezést tervezi, hogy Pozsony-ban bármely tanszék megürül, betöltetlen marad s a díjazást azontúl Eperjes kapja. Ebből két dolog következik.

Az egyik az, hogy az előadó hiába gú-nyolta dr. Masznyik Endrét azért, mert azt ajánlotta, hogy a theologiák rendezésével az 1848. XX. kérdésének eldőlteig várjunk, s akkor aztán állítsuk talpra becsületesen mind a hármat. Mert ime Eperjest csaku-

gyan nem lehet addig egyetemes költségen rendbe hozni, a míg Pozsonyban egy tanszék meg nem ürül. Ez pedig a jó Isten akaratá-tól függ. Mert hogy valaki tőlünk önként átmenjen arra az Eperjesre, a mely nyiltan és titkon folytonosan Pozsony ellene se volt, azt, minden célzatos híresztelés dacára is, soha meg nem érik.

A javaslat tehát egy tekintetben nem éri a célját, még ha mindjárt életbe léptetik is: t. i. Eperjesnek az ötödik tanszékét a saját érejből kell egy időre felállítania, Po-zsonyban pedig a status quó, ha Isten is úgy akarja, még évtizedeken át érintetlen marad. A sürgősség miatt tehát az 1848. XX. vég-rehajtását egész nyugodtan megvárhatjuk.

De a másik következés ennél is fonto-sabb. Pozsony szakrendszer szerint van be-rendezve, amennyiben bizonyos számú s határozottan megjelölt szakokhoz kötött tan-széke van. Nem az tehát a szakrendszer sze-rint való be, vagy be nem rendezésnél a fő dolog, hogy hány a tanszék, hanem, hogy minden tanszék szakot képviseljen. Ha tehát valamely intézetben négy tanszék van is, ép úgy be lehet szakszerűen rendezve, mint ha nyolc tanszéke van. A tanszékek száma te-hát a szakrendszernek mellékes. Ha a javaslat azt tartja, hogy öt tanszék is elég egy theol. főiskolán, ám jó, de akkor is meg kell ha-tározni, hogy mikép legyenek azok beosztva. Mert, hogy minden theol. tanár mindent tanítson, amit csak rábiznak, arra csak a nyegleség, vagy a butaság vállalkozhatik. Meg kell a javaslatnak határozni azt, hogy az öt tanszék közül egy exegetikai, egy történeti, egy rendszeres, egy gyakorlati és egy bölcsészeti-neveléstani tanszék. Akkor meg lesz a szakszerűség, amit dr. Daxer szerint a javaslat így is szemmel tartott (!). Csakhogy ha a javaslat helyesen így okos-kodik, akkor lehetetlen azt terveznie, hogy Pozsonyban a legközelebb megürülő tanszé-ket egyszerűen meg kell szüntetni. Ez egy-szerűen képtelenség.

Mi tehát nem azért ragaszkodunk a hat ren-des tanári székhez, minthaegynek elvételével már meg volna szüntetve a szakszerűség le-hetősége, hanem egyrészt, mert a hat ren-des tanszék szerződés alapján már megvan,

másrészt meg azért, mert a hat rendes tanszékkal a szakszerűség sokkal helyesebben vihető keresztül, a mennyiben az ó- és az új szövetségi exegesisre külön-külön erő van alkalmazva. Ez pedig mindenestre helyes és kívánatos dolog. Tanügyi szempontból tehát a pozsonyi hatodik tanszék elvételeét valóságos bűnnek tartanám.

Mi volna hát most már a teendő? Voltaképp 4800 koronáról van szó, a mire Eperjesnek feltétlenül szüksége van, s a mit mindenáron Pozsonytól akarnak elvenni? De hát van erre más mód is, a nélkül, hogy Pozsonyt egy tanszéktől meg kellene fosztani.

Az előadó a röpiratban felveti azt a kérdést is, mi lenne akkor, ha a kerületnek némelyike a javaslatban kért évi járulékot meg nem szavazná? Ezt ő is leletőnek tartja, én meg kívánatosnak és egyedüli okos dolognak állítom. Mert meg kell azt gondolni, hogy most ugyan az államsegélyből szavazák meg a szükséges összeget, de ha az államsegély bármely okból megszűnnék vagy leszállana, a kerületek nyakán maradna az az évi járulék örökre. Aztán meg minden szükséglet ezzel úgy sincs fedezve. Csak a korpótlékokra meg a feltétlenül igazságos és szükséges drágasági pótlékokra utalok, a miket még rendezni kell mielőbb.

Szerintem ezt az egész kérdést más merbe kellett volna terelni. Ha az egyetemes egyház a theologiák egyetemes erővel való egységes szervezését kívánta, akkor egyetemes erővel, egyetemes pénztárból kellett volna az erre szükséges eszközöket előteremtenie s nem ismét az egyes kerületek terheit szaporítania. Zelenka püspök úr, ha jól tartom, úgy gondolta a theologiák rendezését, hogy miután mindenik fenntartó testület kimutatná, hogy évenként mennyit képes a theologiákra fordítani, egyuttal kimutatná azt is, mennyire volna szüksége a kívánatos fejlesztéshez. Ezt az összeget aztán minden egyes intézet az egyetemes egyháztól, az államsegélyből kapná meg. Glaufer úr is erre céloz, a mikor nagyon helyesen, rámutat arra a visszásságra, hogy az államsegélyt nem az egyetemes egyház, hanem az egyes kerületek elnöksége veszi át és számolja el. Ez pedig voltaképp az egye-

temes egyház egységének a gyakorlati megszüntetése.

Hogy ez a kérdés megoldassék, hogy az egyes intézetek közt a visszavonás és kellelenség magva örökösen ne hintessék, az volna helyes és kívánatos, hogy az egyetemes elnökség által felvett emelt államsegélyből elsősorban — a miniszterelnök intenciói szerint is — a főiskolák fejlesztésére szükséges összeget hasitanák ki s a felmaradt összeget adnák ki a kerületeknek egyenlő arányban a különleges szükségletek fedezésére. Ez az eljárás bizonyítaná legjobban, hogy a theologiák ügye csakugyan egyetemes ügy, ez vezetne minden idevágó kérdés helyes és végleges megoldásához és ez biztosítaná azt, hogy a dolgok nem „Pozsony kedve szerint vagy ellenére”, hanem az egyház java, érdeke, előmenetele szerint igazodnának.

Kérem az egyetemes bizottságot, szívelelje meg az itt mondottakat.

Raffay Sándor.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Pozsony, 1904. VIII. 15.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Sokkal nagyobb tisztelettel viseltetem a papi állás iránt, sokkal többre becsülöm az ügyet, melyet mint szerény közkatona védeni törekszem, sokkal nagyobb öntudattal vagyok eltelve, a saját kis személyes reputációm irányában, semhogy azon módort és hangot használhatnám jelen mondani valómban, mely Szeberényi L. Zs. lelkész az Ev. E. Szemle legutóbb megjelent számában foglalt soraiiban vonatkozással az én nyílt levelemre kifejezésre talál. Az ily hangon és modorban beadott szellemi táplálék szüli azután az érdemes híveknél azon fényes eredményt, melyet nem rég olvashattunk az ujságokban, a mikor t. i. az atyafiak a gyanutlanul fényképező szegény turistát — fényképezési készülékében gyujtogató szerszámot szimatolva — minden nagyobb lelki rázkódtatás nélkül rövidesen agyonverték.

Erre a hangra és modorra még visszatérek. Mindenek előtt azonban kijelentem, hogy én Hurta szerkesztő úrnak amaz állítását, hogy a „Két testvér” című cikket ő írta — feltétlenül tiszteletben tartom és mindazt, a mit véle kapcsolatban Szeberényire vonatkozólag írtam, vele szemben semmiféle vonatkozásba nem hozom. Hasonlóképp kellene eljárnom Szeberényi irányában is, ha ő kellő, tisztességes formában juttatta volna tudo-

másomra, azon reá nézve kellemes helyzetet, melyhez a szerkesztő szivessége révén jutott. Így azonban lekötelezett engem azzal, hogy jogot adott mikép vele a jövőben is foglalkozzam, nem riadva vissza azon ostortól, melylyel Szerkesztő urat és engem fenyeget. Nézzük meg kissé ezen ostort! Megnyugtatósomra kell, hogy szolgáljon, hogy a nagytiszteletű úr, bár mekkora volt is a furor theologico—slavicus, *szellemi* ostort értett; csak ilyen-nel lehet egyszerre Pozsony- és Orosháza felé sújtani. E szerint több ága van ezen szellemi szerzőságnak, olyan kancsuka féle lehet! Keresztýn testvérünk az urban azonban megfedkezék arról, hogy Kuroki generális, egyelőre legalább, nem engedh annyira jutni a dolgot! Még egy kissé korán volt a kancsukát elővenni!

A mi pedig azt illeti, hogy én olyan kis kaliberű ember vagyok, a milyennel ő minden utca-sarkon találkozhatik, a kivel ha szóba áll ő, a nagykaliberű — reám csak megtiszteltetés, ezt feltétlenül elfogadom. Teljesen jelentéktelen ember vagyok, a ki mint a magyar nemzeti protestantizmus névtelen, önkéntes őrszeme, voltam bátor a tót nemzetiségi tábor generálisára, a mint lőtávolságra jött, rálőni. A generális úr azonban ezuttal jönnek látta szerkesztője háta megett fedezetet keresni és omnét hullatni éktelen káromkodásait. Hogy mennyire nagy kaliberűnek tartom én Szeberényit, ki világlík a következőkből.

Mióta a tót nemzet, illetve faj fennáll, a gyér történelmi anyag tanúsága szerint, nagyszabású, kiváló szellemóriásokban feltűnő módon szűkölködött. Mindazonáltal napjainkig is fennmaradt Szvatopluk neve, kinek emlékéhez a tótfajnak, mint nemzetnek szétrobbanása fűződik. Hozzá hasonlót egy évezred alatt tót anya nem szült! Ezen millennium eltelte után azonban akadtak „nagyok”, a kik a nemzetiség, a faj nemzetiségi való drótozása körül nagy érdemeket szereztek maguknak. Hogy csak a nagyok nagyjait említsem: Palkovic, Kollár, Hodza, Stúr, Hurbán és Szeberényi L. Zsigmond. Minden félreértés kikerülése végett kikell jelentenem, hogy nem nagy *embereknék* tekintem ezen tisztelt urakat, csak éppen nagy — tótoknak. Ezen férfiak fajszeretettét, lángoló nemzetiségieskedő érzületét, ellenszenvét minden iránt, a mi magyar, vette át örökségképen Szeberényi. Azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy például Hurbán lelkivilágába bele láthattam azon önéletrajz révén, mely a pozsonyi evang lyceum kéziratárában van (307. kg. 7. sz.) és a melyben szórul-szóra azt mondja: „Amisissis parentibus, quum rhetoricis operam navarem, ad sensualitatem ac vitam effrenatam vehementer proclivus, *Magyaromania*-que infausto spiritu perflatus, corruptissimorum iuvenum quaerebam consortia; illos, qui se rebus occupabant seriis, risu exponens, vel superbo oculo despiciens. Sed ipse sat mirari nequeo, qua ratione adeo subito mu-

tare poeuit totam meam sentiendi agendique rationem, ea, quam, dum plane studia mea rhetorica ad finem vergebant, cum nonnullis slavae linguae literaturaeque cultoribus inivi, consuetudo. Firmiter enim mihi proposui me antea eae (sic!) vitae vestigia non amplius secuturum, cuius fructum laetissimum iam tum sentiebam, dum aliquos praetertorum amicorum in perniciem ruere cernerem!” Csakhogy Hurbán nem maradt meg ezen világosan kifejtett érzület mellett, mely egy candidatus theologiae curriculum vitae-jében kifejezésre jutva csak a Joseffy—Szeberényi superintendensek korában volt lehetséges, hanem a magyar nemzeti eszme ellen folytatott nyílt harc korában, ezen eszme ellenségei közé szegődve, csak lova gyorsaságán mult, hogy a „felmagasztaltatást” kikerülhesse. Ezen „felmagasztaltatás”-hoz a mostani Szeberényinek — hiányzik — az alkalom. A mai milieu más. A zsinat a kánoni vétséggel, a kerületek új beosztásával, az állam a nagyrócei iskola bezárásával és a középiskolák szemmeltartásával, theologiai akadémiák a magyar nemzeti szellem gondos ápolásával már már odáig vitték a dolgot, hogy a tót nemzetiségi törekvések hamis jelszavak alatt kénytelenek küzdeni. Ilyen hamis jelszavak gyártásában merül ki a nemzetiségi apostolok feleményessége, mert a körülményekhez képest, aránylag rövid idő alatt kell őket változtatni, módosítani; a földolog, hogy meglegyen az ürügy a magyar nemzeti eszmével szemben állást foglalni. Vezérül tehát olyan egyénre van szükség, a ki kimutathatólag a magyar nemzeti eszmével szemben kompromittálva nincs, ki nevének varázsával a nemzetiségi törekvések kezdeményeseként jelentkezhetik a tömegek szemében, kinek megvan a szeme, hogy mindazt a mi a magyar nemzeti protestantizmust egy lépéssel tovább vihetné, valójából kiforgassa, úgy tüntetve fel azt, mint a mi a nép érdekeivel, az anyanyelv jogaival, az autonomia szellemével ellenkezik és van végül archőre, a kitűzött cél elérésére bármint eszközt alkalmazni. Sminthogy mindezen kvalitások igen szép mértékben vannak meg Szeberényiben, lehetne — más a tót nemzetiségieskedés főapostola, mint pán Szeberényi?

Svatopluk, Hurbán, Szeberényi! porba omlom nagyságtok előtt! Veletek szemben az én jelentőségem bizony csak annyi, hogy a mi fény nagyságtokból reám esik, annak világosságánál veszik észre az én csekélységemet, a miért is arra fogok törekedni, hogy Szeberényi az ő jóakaró figyelmére méltasson. Mert ha azt nem teszi, én bizony kénytelen vagyok homályban maradni, míg ellenkező esetben az ő nagyságtól reám is háramlik valami szerény kis fény sugar.

Tisztelt Szerkesztő Úr

kész hive

Schrödl József.

A kormány 1902. évi jelentéséből.

(Folytatás.)

A népesség hitfelekezetek szerint 1869-től 1900-ig Magyarországon.

Hitfelekezetek	S z á m s z e r i n t				Az összes népesség százalékában				Szaporodás százalé- kokban			
	1869-ben	1880-ban	1890-ben	1900-ban	1869- ben	1880- ban	1890- ben	1900- ban	1869- 1880	1881- 1890	1891- 1900	1869- 1900
Római kath.	6215251	6503207	7267695	8136108	45·8	47·3	47·9	48·7	4·6	11·8	11·9	30·9
Görög kath.	1583043	1489849	1658308	1830816	11·7	10·8	10·9	10·9	5·9	11·3	10·4	15·7
Görög keleti	2067778	1937144	2064889	2187242	15·2	14·1	13·6	13·1	6·3	6·6	5·9	5·8
Agostai evang.	1096184	1107608	1180714	1250285	8·0	8·1	7·8	7·5	1·0	6·6	5·9	14·1
Evang. reform.	2017391	2023360	2212761	2409975	14·9	14·7	14·6	14·4	0·3	9·4	8·9	19·5
Unitárius	54345	55787	61618	67988	0·4	0·4	0·4	0·4	2·7	10·5	10·3	25·1
Izraelita	542257	624826	707961	826222	4·0	4·5	4·7	4·9	15·2	13·3	16·7	52·4
Egyéb	2880	7822	9042	12939	0·0	0·1	0·1	0·1	171·6	15·6	43·1	349·3
összesen	13,579.129	13,749.603	15,162,988	16,721.574	100·0	100·0	100·0	100·0	1·3	10·3	10·3	23·1

A népesség anyanyelve Magyarországon az egyes hitfelekezetek szerint 1900-ban.

Hitfelekezet	Összesen	Magyar anya- nyelvű	N e m m a g y a r a n y a n y e l v ű							
			német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb	egyéb	összesen
a) Abszolút számokban										
Római kath.	8198497	4960079	1350983	1414621	8728	3330	189462	5349	265945	3238418
Görög „	1841272	246628	1411	101578	1064780	410775	254	1638	14208	1594644
Görög keleti	2199195	31833	1974	741	1715075	392	1125	428725	19330	2167362
Agostai evang.	1258860	359475	410675	462381	2260	53	136	102	23778	899385
Evang. ref.	2427232	2384382	24789	11207	1854	56	26	45	4873	42850
Unitárius	68511	67924	111	36	276	2	4	1	197	627
Izraelita	831162	594451	208224	10501	4205	10145	386	56	3194	236711
Egyéb	13486	6748	893	1100	1381	21	39	1821	1483	6738
összesen	16,838.255	8,651.520	1,999.060	2,002.165	2,798.559	424.774	191432	437737	3330088	18,6735
b) Százalékokban										
Római kath.	48·69	60·50	16·48	17·25	0·11	0·04	2·31	0·07	3·24	39·50
Görög „	10·93	13·39	0·08	5·52	57·83	22·31	0·01	0·09	0·77	86·61
Görög keleti	13·06	1·45	0·09	0·03	77·99	0·02	0·05	19·40	0·88	98·55
Agostai evang.	7·48	28·56	32·62	36·73	0·18	0·00	0·01	0·01	1·89	71·44
Evang. ref.	14·41	98·24	1·02	0·46	0·08	0·00	0·00	0·00	0·20	1·76
Unitárius	0·41	99·09	0·16	0·05	0·40	0·00	0·01	0·00	0·29	0·91
Izraelita	4·94	71·52	25·5	1·26	0·51	1·22	0·05	0·01	0·38	28·48
Egyéb	0·08	50·04	6·62	8·16	10·24	0·15	0·29	13·50	11·00	49·96
összesen	100·00	51·38	11·87	11·89	16·62	2·52	1·14	2·60	1·98	48·62

(folyt. köv.)

Belföld.

Beszámoló az eperjesi ág. h. ev. theol. Bel-
missziói Egyesület 1903.-1904. évi működéséről. Az

egyesület munkásságának ezuttal már a tizedik évét
adjuk át az emlékezetnek. Az egyesület elnöke,
Mayer Endre theol. tanár, titkára Melcer Dezső IV.
e. theol., főjegyző Baráth Károly III. é. theol., al-

jegyző Bakay Péter II. é. theol., laptáros Fábry Győző I. é. theol. Az egyesület rendes-tagjainak száma ez évben 49 volt. Az egyesületi disztagog száma 3: dr. Baltik Frigyes, Gyurácz Ferenc és Zelenka Pál püspök urak; tiszteletbeli tag Cseengey Gusztáv theol. tanár. Az egyesület, céljának megfelelően, kettős belmissiói munkát fejt ki: az egyik munkakör a tagok önképzése, mely az egyesület összefüvetelei s művek olvasása és feldolgozása által történik, hogy tagjai a belmissió céljával, feladataival megismerkedjenek s majdan az életben az egyháznak, a magyar társadalomnak hasznára, élénk belmissiói munkásságot fejthessenek ki. Egyesületünk másik munkakörének célja a belmissiót a viszonyokhoz képest kivinni a protestáns társadalomba s azt ott tényleg gyakorolni. Az első célt szolgálták különösen a 15 ízben tartott családi összefüveteleik, a melyek mindegyikén valamely fontos belmissiói kérdés képezte a megbeszélés s megvitatás tárgyát. A másik célt szolgálták a vallásos estélyek, melyeket mint az előző években, úgy az 1903 4. isk. év alatt egyes kiváló erők bevonásával rendezett az egyesület. Annak emlékére, hogy az egyesület 1903 dec. 10-ikén töltötte be fennállásának tizedik esztendejét, örömmel szentelt egy vallásos estély keretében, melynek főpontja volt: visszaemlékezés az elmúlt tiz esztendőre. Az elmúlt évek nehéz küzdelmei dacára együletünk folytonosan erősbödött s nem csekély hasznára vált egyházunknak, mert tagjai közül többen szolgálják a szent ügyet nagy buzgósággal s sikerrel. Az ünnepélyt 1903. dec. 13-án tartottuk meg az eperjesi művelt közönség nagy részvételével, mely egyesületünk iránt egyébkor is mindig meleg érdeklődést tanusított. Ebből az alkalomból tartandó alkalomszerű felolvasásra pályázatot hirdetett az egyesület, a melyre öt pályamű érkezett be. A beadott pályamunkák «A belmissió», «A mi belmissiónk», «Imádkozás», «Mária, Jézus anyja», «A szegénység a biblia világánál» közül Mikola János II. é. theol. «A mi belmissiónk» című műve lett nyertes. Az emlékünnepeül tartott vallásos estélynek különösen feladata volt feleleveníteni a múltat, hogy abból tanúságot merítve, tanuljunk lelkesedni a jövőért. Az elmúlt tiz évben mindig magasan lobogtatta a szent ügy zászlaját és a sok téves és nem ritkán ellenséges felfogással szemben állva, hozzájárult ahhoz, hogy az ily irányu munkásságról való téves nézetek tisztázódtak s a belmissiói törekvés egyre nagyobb tért hódít Magyarországon is. Az egyület Mayer Endre theol. tanár indítására keletkezett lelkes ifjak közreműködésével, a kik már mint lelkészek lelkes zászlóvivői a belmissió szent munkájának s reményünk van, hogy az itt elvetett mag szerte az országban szép fejlődésnek indul s bő termést fog hozni Isten országának terjesztése érdekében. Igaz ugyan, hogy nálunk még csak gyermekkorát éli s

a szeretet művének úgyszólván csodával határos tényeit még hiába keressük, munkássága azonban nem mondható csekélynek, mert míg egyrészt a szeretetből hozott áldozat sohasem elég nagy, másrészt nem is lehet sohasem csekély. Ezen rendkívüli alkalmon kívül a Collegium nagytermében a közönség számára nyilvános többrendbeli vallásos estélyt rendezett. Az estélyek iránt ez évben is élénk érdeklődést tapasztaltunk; a Collegium diszterme minden alkalommal megtelt. Ebben az évben négy ilyen vallásos estélyt rendeztünk. Az első estélyt 1904. május 7-ikén tartottuk, mely alkalommal dr. E. Nagy Olivér coll. jogakad. tanár olvasta fel: «Részletek a győri evangélikus nemes egyház reformációjából» címen s érdekes képet nyújtott a M. Terézia üldözéséről. Második estélyünket a Collegiummal együtt tartottuk május 17-ikén abból az alkalomból, hogy J. Fermaud, a ker. ifjúsági egyesületek központi titkára Magyarországon körutat téve, hozzánk is eljött, hogy közönségünket az ifjúsági egyesületek rendkívül nagy fontossággal megismertesse. Nevezetes napja volt ez egyesületünknek, a menyiben nemcsak Fermaud-ot, a belmissiói törekvések egyik legkiválóbb buzgóságú apostolatát tisztelhetette a maga körében, hanem a hazai belmissiói munka egyik legelőkelőbb s törhetetlen buzgalmú apostolatát Szilassy Aladár urat, a m. közíg. bíróság tanácselnökét is. Nemcsak a Collegiumot s egyesületünket, hanem az egész eperjesi közönséget hálás köszönetre kötelezte Szilassy Aladár ő méltósága, hogy közénk hozta Fermaud-ot a lelkes apostolt és alkalmat adott arra, hogy megismerkedhessünk a nagy és virágzó ifjúsági egyesületekkel, a melyek ezer meg ezer áldást hintenek a föld minden részében az ifjúságra óva s mentve azt az anyagi s erkölcsi romlástól. Harmadik estélyünkön, május 25-ikén, dr. Wallentinyi Samu coll. főgyimn. tanár volt szives felolvasni «Tompai vallásos költészetéről». Tanulságos szép s népszerű felolvasásából megismerhettük, minő kincsünk van nekünk Tompa költészetében. Negyedik estélyünk június elsején volt. Ezt az estélyt mint «Biblia-ünnepélyt» tartottuk meg, hogy egyesületünk is hálával adozzék a mindenség Urának legtökéletesebb ajándékáért s mindörökké megmaradó ígéjéért és hogy hozzájáruljon azokhoz a hálaadó ünneplésekhez, melyeken március 6-ikán az egész protestáns világ buzgó imája és köszönete száll a jó Istenhez, az emberiségnek adott eme megbecsülhetetlen kincséért. Ezeken a vallásos estélyeken kívül még egy kiváló estélyünkről kell említést tennünk, a mely rendkívüli jelentőséggel bír belmissiói egyesületünk ez évi történetében. Szokásban volt ugyanis már az előző években, hogy az egyesület valamely vidéki városban is rendezett vallásos estélyt. Ezt a szokását megismételte a lefolyt évben is, a midőn a besztercebányai evangélikus egyesület szives meghi-

vására Besztercebányán 1904. május 12-ikén szépen sikerült vallásos estélyt tartott, melynek jövedelme a theol. internátus javára fordított. A vallásos estély, miként azt a besztercebányai lelkes és kedves közönségünktől megtudtuk, jól sikerült úgy erkölcsileg, mint anyagilag, a mennyiben elismerőleg nyilatkoztak ottani működésünkről és 325 koronát juttattak útiköltségeink fedezésére, mely összegből a theol. internátus javára 158 korona maradt. Ez okból nem mulaszthatjuk el, hogy őszinte s hálás köszönetünket ki ne fejezzük a besztercebányai evangélikus egyesületnek, egyes tagjainak, kivált Hügyec és Rosennauer egyleti tisztviselőknél s kitünő elnökének: nagytiszteletű Stehlo Gerő ev. lelkész úrnak lelkes és buzgó közreműködéséért s az egyháztagok rendkívüli vendégszeretetéért, a mely tényezők egyfelől felejtetlenné tették a Besztercebányán töltött másfél napot s lehetővé tették a szép erkölcsi és anyagi sikert. Besztercebányáról tanulságos kirándulást tett az egyesület Zólyomba és Selmecebányára. Mindkét helyen rendkívül melegséggel s vendégszeretettel fogadtatott az ev. lelkész, az egyház, illetőleg Lyceum és vezetők részéről, a miért fogadják hálás köszönetünket e helyütt is. Selmecebányán Deák János III. é. theologus prédikált, a theoi. énekkar énekelt. Vallásos estélyeink költségeinek fedezhetése céljából a negyedik estélyt, mint évek óta szoktuk, offertóriummal kötöttük össze. Ennek jövedelme 77 koronát tett, a miért hálás köszönetet mondunk az adakozóknak. Egyik fontos feladata a belmissiói egyesületnek tankönyvek hiányában vezérfonalul szolgáló füzetek sokszorosítása, hogy azok jutányos áron terjessze a theol. hallgatók között. A lefolyt iskolai évben sokszorosította Csengey Gusztáv „Egyháztörténet”-ét és «Ó-szöv. bevezetés»-ét, Mayer Endre «Új-szöv. bevezetés»-ét és ifj. Draskócy Lajos «Pastorális»-át a főt. Zelenka Pál püspök úrtól ajándékozott multiplikátoron és dr. Szlavik Mátyas «Dogmatörténet»-ét Phönix-lapokkal. Lapok szerzésére és olvasóköri fenntartására kaptunk ez évben is 50 korona segélyt a mélt. s főt. egyházközségtől, a mit hálás köszönettel említünk meg. Ha figyelembe vesszük egyesületünk ezen tizedik, illetőleg tizenegyedik évi munkáját s összehasonlítjuk azt a tíz év előtt kijelölt céljával, bizonyára azt a meggyőződést kell szereznünk, hogy jól végezte dolgát, a mi egyszersmind biztosíték arra is, hogy ezután is jól fogja végezni. Csak legyen meg tagjai szívében a lelkesedés és a munkakedv, csak támogasson bennünket s érdeklődjék a belmissió iránt a közönség. Ehhez pedig van remény, mert a belmissió, mint szeretetmunkásság, kell, hogy meghódítsa a szíveket és lelkeket. Így belmissiói egyesületünk bizalommal megy neki a második évtizednek is, s a lelkesedéssel folytatott munka által a már eddig elért eredmények megsokszorozódnak. Úgy legyen! Az eperjesi ág. h. ev. theol.

ifjús. Belmissiói Egyesület megbízásából: *Baráth Károly*, főjegyző.

Külföld.

Franciaországból. Franciaországban javában folyik a kulturharc. Az egyház s állam elválasztása (seperatio) a Concordátum (állam s egyház közötti egyezmény) eltörlése vagy változtatása, a Combes-kormány s a római pápa közötti küzdelem hullámai magasra csapódnak föl. A protestáns egyházak helyzete is bizonytalanná vált. Hova tovább a protestánsok is egyre erősebben nyilatkoznak a separáció ellen, bár a pápasággal szemben is megmondják a véleményüket nyíltan. Így az ev. „Témoignage” c. lap 22 sz. kijelenti, hogy „*Ne higgye a pápaság*, hogy akad manapság államfő, mely a pápát világi uralma visszahelyezésében támogatná, — ez az idő volt s elmúlt, és vissza nem jön.” Ugyanezen lap 30. számában hozzászól Geay laval és Le Nordez dijoni püspökök kéttüzköziségéhez is. A két püspököt tudvalevőleg a pápa meneszteni akarta a kormány pedig tartja őket. A helyzet az ev. lap szerint az, hogy a kánonjog szempontjából a pápának joga van itélni s elítélni a püspököket; az állami s gallikán egyházi szempontból azonban a két püspök nem tartozik a pápai szóra hivatalától megválni. Előrelátónak kellett volna a pápának lenni, — mondja a Témoignage. A római pápa fejénél azonban bizonyára jobban fáj a francia protestánsoknak az ő *anyagiakban* való szegénységök, így különösen virágzásnak indult *külső missiói* egyleteiknek ijesztően nagy hiánnyal való küzdelme. S ha most beüt a separáció s elvonatik az állami támogatás? mi lesz velök? Az anyagi tekintetben fenyegető helyzet nyomása alatt segélyző egyletek alapítására adták magokat fr. hitsorsosaink, de az adakozás kisarányú. Evi különböző *értekezleteiket* is a tagok bő részvételével megtartották már a fr. protestánsok. Egy ily konferencián Gautier lelkész tartott előadást az u. n. *szabad gondolkodókról*. Nagy — ugymond — a szabadgondolkodók befolyása a francia protestantizmusra, melyen belül van a hit s a hitetlenségnek találkozási pontja is mintegy. Két neme van pedig — ugymond Gautier — a szabadgondolkodásnak, egyik az intelligens nem, melyen lévők (pl Berthelot, Buisson) keresik a hit-igazságot merőn *ésszel* (ratio), a másik nem, — s itt a többség — a materialista szabadgondolkodás, melynek megvan a maga pontos kátéja. A két téves irány és támadással szemben az ev. keresztyéneknek kettős a feladata: küzdeni ugyanis okosan és hittel egyfelől a rationalismus, másfelől a materialismus ellen. Az u. n. fr. prot. *independensek* is tartottak párt értekezletet, melyen szóvá tették az egyház s állam elválasztásának kérdését ök is. S bár — miután állami segélyben nem részesülnek — nem okoz nekik nagy bajt a nehéz kér-

dés, hozzászólnak mégis s általában 4 pontba foglalják ez idő szerinti kijelentésünket: 1. a függetlenségben és kegyességben folyton erősödünk tovább, 2. a keresztyén igazságok mellett híven kitartunk, 3. a vallási életben főleg az egyéniségre fektetve a súlyt, küzdünk komolyan e világi üresség és gazdagság-szeretet ellen és 4. egyengessük a keresztyén egyházak egyesülésének (unio) útját, melyre már utolsó zsinatunk határozata folytán léptünk is már. Ine 85,000 magát ev.-nak nevező independentista nyilatkozata; szövetséget alkotnak ők s úgy szólnak bele erős hangon a zajgó világba; a szövetség középpontját az u. n. szabad egyházak, jobb szárnyát a methodisták s a balszárnyát a baptisták képezik. Az elválasztás kérdésében Bouny, arverli lelkész *meg is szavaztatta* híveit (plebiscitum) következő négy kérdést tűzvé ki nekik: 1. Az elválasztás eszméje tetszik-e Önnek s keresztülvitelét óhajtja-e? (felelet: 184 nem, 52 igen); 2. alkalmas-e a mostani idő a reform megvalósítására? (192 nem, 41 igen); 3. ha a separatió meglesz, ragaszkodni fog-e Ön egyháza hitelveihez? (230 igen, 4 nem); s 4. az eszme valószínűsítése után fog-e Ön egyházán segíteni évi pénzbeli szíves hozzájárulással? (228 igen, 8 nem). A „Témoignage” ev. lap a 22, 23, 24, 25, és a 28, 29, s 30-iki száma az elválasztás, avagy: *separatióval* foglalkozik bőven s idézi sok más lap nyilatkozatait is. A 22-ik számban így ír: „Nem óhajtjuk az elválasztást . . . de ha lennie kell, belemegyünk, — ám akkor is valamely egyezménynek (uniónak) kell az állam s egyház közt létesülnie s lennie . . . Mi, evangélikusok, a megítélés mértékét mindig az Ev.-ban keressük s nem nézzük, hogy valami hasznos-e, káros-e, nézzük csak az igazságot az Ev. szerint. (A francia ev. lapnak e kétségkívül emelkedett ev. szellemű szavainál eszembe jut a mi új házasság: liberális törvényünk a egyes házasságból származó gyermekek vallását illető szabad megegyezés kérdésében; a megegyezés szabadsága itt is evangéliomszerű dolog, de sajnos, csak elvben az, a gyakorlatban károsnak bizonyult!) A hasznot — folytatja a lap — csak a politikus nézi s nézze, a keresztyén ember mértéke más, s a fény is, mely előtte ragyog: az Ige s a hit kettős fénye! A „L’Eclair” c. lapban Bonnefon elmélkedik a helyzetről ilyenképpen: „A separatió, ha jön úgy s akkor jön, mikor senki sem várja: hirtelen, váratlan . . . A Concordatum megszüntetése azonban nem szüli még meg az elválasztást, sőt lesz egy új — nem Concordatnak nevezett — Concordat. Nagy nehézségek vannak itt a szerzett jogok, az anyagi ügyek, a papi s püspöki kinevezések körül, s főleg ez utóbbiaknál. Ma a fr. püspököt a fr. kormány nevezi ki, a pápa pedig megerősíti; a papokat pedig a püspökök nevezik ki a kultusminister hozzájárulásával. Hogy lesz az elválasztás után? Az állam, ha nem fizet, nem élhet sem a kinevezés sem a megerősítés jogával, kinevezné tehát a püspököket a pápa, s a papokat kinevezné a püspökök. S mi lenne az eredmény? Az, hogy a papok még inkább politikai agitátorokká válnának, s az előléptetéseknél nem a vallásbeli arravalóság döntene, hanem a politikai okosság s elszántság és hízegési erő. A pap az őt kinevező püspöknek, vagy az őt fizető testületnek csúszó-mászó szolgája lenne. S volna *államtól független, de államellenes papság!* Netáni állami fegyelmi, felügyeleti repressáliák csak államnak ártó vértanukat nevelnének. A fr. papság hazafisága meg-

semmisülne . . .” Ez elmékedésre az ev. Témoignage azt jegyzi meg, hogy: „ev. papokkal ez a baj nem lenne.” S azért — folytatja e lap másutt — állam és egyház egymással kölcsönhatásban, egymás mellett élve, oldja meg élte feladatát. A separatiótól, nem volna benne baj, ha az állam *igazán szabadevű* s az egyház *igazán vallásos* lenne. Ismerve azonban az emberi gyarlóságot itt is, ott is — a separatiótól, mely nem békét, de harcot hoz, áldás nem lehet, miért is legyen s maradjon meg a mai állapot (a status quo) s a Concordat legfeljebb revideálva javíttassék. „La grande Revue” c. lap is azt tartja, hogy a Concordat eltörlése senkit ki nem elégít. A socialistát nem, mert ez nem a Concordatot, de a vallást, „a polgárság e szervezeti betegségeit” akarja eltörölni; az ultramontan, a hazafias katolikusnak, a protestansnak is kell valamilyen vallási külső törvény; Gide, az abszolút szabadság híve, meg azt mondja, hogy „ha a separatió kevesebb szabadságot nyújt az eddiginél, akkor el vele”; Chénon jogtanár üdvözli s elfogadja az új rendet, ha „békességet hoz” . . . stb. . . . Szóval — úgy látszik — a *separatió ellen lesz a többség a parlamentben*, bármit határozott legyen a kiküldött nevezetes *bizottság*. S ez a bizottság, munkájában már a dolog végére került. Egyik utolsó ténye volt, hogy elfogadta de Pressensé „Kozák”-nak elnevezett indítványát, mely szerint nem lesz szabad templomokra ezentúl vallási jelképet (emléme) tenni; csak a most létező jelképek kapnának kegyelmet, meg némely művészeti s történelmi szempontból fontos vagy fontossá lehető jelkép; a kereszt is eltöröltetik (lévén az is: seditieux et suspect-lázító s gyanús). A bizonyos kozák elbánást az ev. Témoignage is „vallás ellenes phantáziából folyó eljárásnak” nevezi. Egy jogi folyóiratban a „Revue de Droit”-ban Lods Armin fejtegeti, hogy az állam, ha el is töröli a Concordatot, a separatiót nem fogadja el (Nem akar adni teljes szabadságot az ultramontanoknak, pedig ezek elfogadnák már!) Egyébként Párisban az ev. theologiai fakultáson — hol július 8—25-ig folytak a theologiai és a theol. doktori vizsgák — ismét jelentkezni fog valószínűleg egy kitért volt r. kath. pap: Boisseau Rdaul, kinek püspökéhez írt lemondó levelét egész terjedelmében közli a „Le Chrétien Français.” „Egész a vértanúságig — írja e pap — híve akartam lenni a r. kath. egyháznak, ám a vértanúság megjött, de más alakban . . . szenvedtem sokat . . . most már, hogy kiléptem nyugodt vagyok . . . mert megtaláltam Jézusomat, miatta ott hagyom eddigi kedves kartársaimat, jó népemet; otthagynom, hogy kövessem a Krisztust, tudván, hogy „ubi Christus, ibi ecclesia”! *Krupec Istrán.*

Üzenetek.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

Mindazoknak, akik az 1848. XX. t.-c. ügyében tartott országgyűlési beszédeimért üdvözölni kegyesek voltak, s az által is helyeselték felfogásomat és eljárásomat, s kitartásra buzdítottak: ez uton fejezem ki őszinte köszönetemet. Én nem lankadok, csak tudjam azt, hogy lelkésztársaim velem tartanak. Az egyházi adó ügyében kivított állami segély már eredmény; a papi fizetések kiegészítésének elhalasztása azonban nagy csapás; de hagyján; most már erre összpontosítsuk összes erőnket! Nagy fát

nem lehet egy csapással ledönteni, küzdünk tovább, míg itt is célt érünk. Sok az ellenség, és ravasz és erős. Nagy bajunk, hogy éppen előkelő emberinek ártanak ügyünknek legtöbbet, és éppen ők segítenek nekünk legkevesebbet. Nem ők vezetnek bennünket, hanem szorítanikell őket előre; sorakozni kell hátuk mögött, hogy meg ne futhassanak a harc elől, Érdekes tapasztalataink vannak már ezen a téren! Csak magunkban bízhatunk, de azután bizzunk is ám! Én bízom az eredményben s azért nem mondok le a küzdelemtől.

Veres József.

N. N. Az ezredévi pályadij határidejének meghosszabítására vonatkozó kérelmét áttettük Gyurátz F. püspök úrhoz, mint a bizottság egyik elnökéhez; a választ lapunkban fogja olvasni.

Pályázat.

Leskó Béla ág. hitv. ev. lelkész

káplánt

keres. Belépési határidő október 1. Feltételek levélileg állapíttatnak meg. 2-1

Pályázat.

A zólyomi ev. egyház

hitoktató s. lelkészt

keres, kinek kötelessége 9 órai heti hitoktatás s az egyházi funkcióknak a lelkésszel fölváltva való végzése.

Javadalma: 1200 kor. előleges havi részletekben s egy szobából álló butorozott lakás.

Az állás szeptemb. hó 15-ig elfoglalandó. Zólyom, 1904. aug. 21.

Dr. Huszágh István

egyh. felügyelő

Blatniczky Pál

77. 2-1

lelkész.

Pályázat

a túróci egyházmegyéhez tartozó háji ág. hitv. ev. egyház megüresedett

lelkészi állomására.

Az egyház istentiszteleti nyelve a tót. Jövedelem: 1. Készpénzben az egyház pénztárából 420 kor.; 2. 29 métermázsa rozs: 348 kor.; 8 métermázsa feles gabona (árpa-zab) 80 kor., 7 métermázsa széna (Alsó-Stubnyáról 350 kl. Kisfaluról 200 kl. Cseremosnóról 150 kl.): 28 kor.; 14 métermázsa szalma az összegyháztól: 28 kor.; 3. A háji úrbéresektől fimegváltás címén 40 kor.; 4.

70 köbméter puha tűzifa behordva 140 kor. 5. 3 hold földmunka megváltása a háji hívektől: 60 kor.; 6. 1 hold 308 □-ól rét élvezete 40 kor.; 12 hold 81 □-ól szántó élvezete 220 kor.; 7. Stólák. offertoriumok, anyakönyvi kivonatokért 268 kor., összesen 1662 kor., természetben lakást és két nagy kertnek élvezete.

Ezen állomásra pályázni kívánók okmányokkal felszerelt jelentkezéseiket alólirott esperesi hivatalhoz **f. 1904. évi szeptember hó 10-ig** nyujtsák be; később beérkező, valamint a kihirdetés előtt érkezett jelentkezések nem vétetnek tekintetbe, miért is azok is, akik már jelentkeztek, újból jelentkezzenek.

Mosócon, (Turóc m.) 1904. augusztus 22.

Morhá Márton

78 1-1

a túróci ág. hitv. ev. egyházmegye esperese

A nagytiszteletű vallástanár és lelkész urak figyelmébe!

A vallásoktatás nélkülözhetlen segédeszköze a már évek óta óhajtott s a múlt évi egyetemes közgyűlés által elfogadott „**Bibliai Olvasókönyv**” Adóiján Ferenc, Hctvényi Lajos főgymn. vallástanárok és Jausz Vilmos theol. tanár körütekintő szerkesztésében megjelent s **Hornyásky Viktor** könyvkiadónál kapható; de megrendelhető bármely vidéki könyvkereskedés útján is. — A „**Bibliai olvasókönyv**” ára nagy terjedelme mellett is csak **2 kor. 40 fillér**. A könyv nagy, hézagpótló értéke az, hogy pedagógiai és didaktikai szempont szerint kiválasztott ó- és új-testamentomi szemelvényeket tartalmaz. Közöl az apokrifus könyvekből is egyes részeket. Értékes részét képezik továbbá e könyvnek a függelékül közölt tárgy- és szómagyarázatok s az időszaki táblázatok, végül az illusztrációképen felvett archeologiai képek és térképek. A könyv külső kiállítása is igen sikerült.

Tagadhatatlan, hogy vallásoktatásunknál a bibliaolvasás meglehetősen háttérbe szorult azon oknál fogva, mert a teljes Biblia tankönyv gyanánt nem használható. Ezen a bajon kíván segíteni a fent nevezett „Bibliai olvasókönyv”. Azon reményünket fűzzük eme könyv megjelenéséhez, hogy ennek használata kapcsán biblikus szellemben felnövekedett evangélikus nemzedék fog támadni.

Az új iskolai év küszöbén melegen ajánljuk e művet a minden foku iskolába való bevezetés céljából a vallásoktatók figyelmébe.

Kiváló tisztelettel

Majba Vilmos,

Luth.-Társ. titkár.

Pályázat

a börzsönyi (Hontm.) német-magyar nyelvű ág. hitv. egyház

lelkészi állására.

A pályázónak igazolnia kell, hogy a német nyelvet szóban és írásban teljesen bírja.

Javadalom: lakás mellékhelyiségekkel és kert, 500 kor. készpénzben, 31 hl. búza, 18 hl. bor, 48 km. kemény fa, 2 szekér széna, 3 szekér szalma, 8 hold szántó föld haszonélvezete, stóla, stb. Az összjövedelem minimális számítással 1900 kor.

A kellően felszerelt folyamodványok f. évi szeptember hó 17-ig alólirottához küldendők.

Százd, 1904. augusztus 21-én.

u. p. Deménd (Hontm.)

A nagyhonti főesperes megbizásából:

Rozsnyai János

ev. lelkész.

3-1

a börzsönyi egyház adminisztrátora.

SZALAY GYULA
MÜORGONA-ÉPÍTŐ INTÉZETE
Székesfehérvárott.
ALAPITTATOTT 1879. ÉVBEN.

Elfogad megrendelést a legújabb csőrendszerű légnyomású neimes szőlőművelési hangverseny és templom

orgonák

elkészítésére jutányos árak és több évi jótállás mellett.

Raktáron tart kisebb nagyságu új és átalakított templom orgonákat és harmoniumokat.

Orgonák évi kezelését és gondozását, valamint átalakításokat, javítást, hangolást mérsékelt árak mellett az ország bármely részében gyorsan eszközöl.

Költségvetést ingyen és bérmentve küld.

45 15-15

Pályázat.

A losonci ágost. hitv. evang. egyház pályázatot hirdet egy kántorsággal egybekötött

leány népiskolai tanítói állásra.

A pályázni szándékozók 1904. szeptem-

ber hó 7-ig bezárólag terjesszék be nevezett egyház lelkészi hivatalánál kérvényüket a szükséges okiratok mellékletével együtt. A négyeshangu orgonajátékbeli jártasság mellett elsőbbségben részesülnek az oly pályázók, akik valamely énekkarnak, dalegyesületnek tagjai vagy vezetői. A megválasztandó rendes kántortanító, ha kezdő, ideiglenesen egy évig alkalmaztatik, melynek letelte után véglegesítettik, a működésben levők azonnal véglegesítettnek. Kötelességei: az elemi leányiskolában az iskolaszék által meghatározandó osztályok tanulóit (most I. és II.) önállóan vezetni: templomban hetenként fölváltva (most e nélkül) orgonálni, az éneket vezetni, az egyházi énekkarban közreműködni, esetleg azt oktatni, vezetni. A törvényes óraszámokon belül az állami fiú-iskolában vallástant tanítani. Javadalmazása: 1200 korona készpénz, havi előleges részletekben az egyházi pénztárból; szabad lakás; 1½ hold föld haszonélvezete (50 K.); temetési stóla (2 K.); tanítói offertórium arányos osztaléka. énekkari osztalék; ötödéves korpótlék öt ízben.

Kelt Losoncon, 1904. augusztus hó 17.

Margócsi József

lelkész.

1-1

Pályázat.

A soproni ág. hitv. ev. egyházközség elemi népiskolájánál egy

rendes tanítói állás

üresedésbe jövén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Ezen állással járó jövedelem: 1. Évi 1700 korona fizetés és öt száz koronás ötödéves pótlék. 2. 400 korona lakbér, esetleg természetbeli lakás. 3. Tizennyolc köbméter kemény hasábfá. Pályázhatnak ág. hitv. ev. oklevés tanítók, kik a magyar és német nyelvet tökéletesen bírják és az ének és tornatanításban is jártasak. A választás egy próbaévre történik: ha azonban oly tanítóra esik a választás, ki már véglegesen hivatalban volt, az egyházközség a próbaévtől eltekint. Az állomás f. évi október 1-jével foglalandó el. A keresztlevéllal s egyéb okmányokkal kellően felszerelt folyamodványok f. 1904. évi szeptember 4-ig az egyházközség elnökségéhez, nt. Brunner János lelkész urhoz címezve, küldendők.

Sopronban, 1904. augusztus 18-án.

Dr. Dénuj Lajos

felügyelő.

76 1-1

Uzletem fennállása alatt 116 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debrecenben

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett).

FENNALL 1893. ÓTA.

Teljesen e célra épített házamban készítem a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, s igérem ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem. Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron, több évre menő jótállás mellett.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor, orgonista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerekgyártó István

33. 6. orgona készítő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Műteremben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Érdeklődőket szívesen látok, terveikkel készséggel szolgálok.

* Hazánk legrégebb harangöntődjéje. *

Alapított 1816-ban.

Tíz évi jótállás.

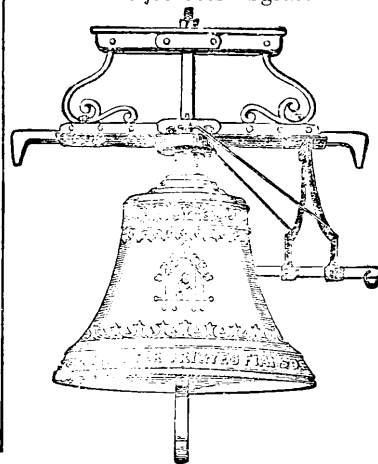
▶ Előnyös feltételek engedtetnek. ◀

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

SOPRONBAN

cs. és m. királyi udvari szállítók.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községek- és egyházaknak. Harangok bármely nagyságban és zengzetben csak a legfinemebb harangérből tiszta csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meglevőhöz teljes összhangzatban öntetnek, Minden harang

hangja előre határozatik meg. Különösen figyelmeztetjük szabadalmazott kovacsolt vasból készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetben olcsó árért átalakíthatnak. Kovacsolt vasból készült tűzmentes harangállványokat, célszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. Költségvetésekkel s képes árjegyzékkel s képes postafordultával szolgálunk.

„MAYER“ gépgyár

vas- és fémöntőde részvény-társaság SZOMBATHELY.

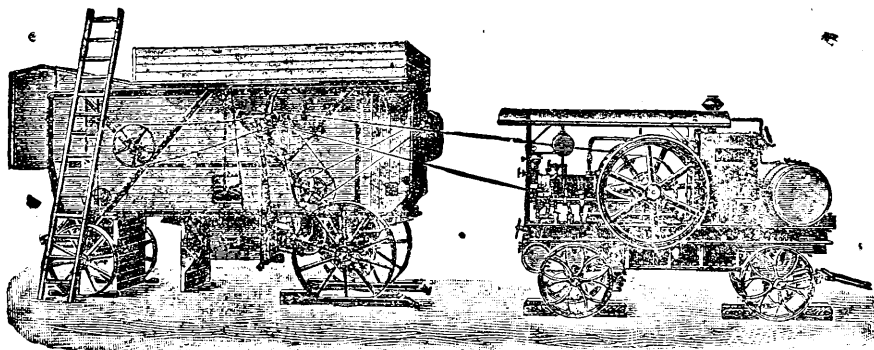
Raktár: Budapest, V., Lipót-körut 15.

Készít mindennemű

Gazdasági gépeket, kettős szerkezetű Benzin és szivógáz-motorokat 2-50 lóerőig

Benzin-motoros cséplőkészletek.

Legelőcsőbb üzemi!

Tűzvesztély kizárva!

52 25-8

Malomépítészet: Új hengerek, minden e szakmába vágó gépgyártása. Teljes műmalmberendezések.

Különlegesség: Legújabb szerkezetű csavaros és szabad. víznyomású borsajtók.

Osborne D. M.-féle világhírű amerikai arató és kaszáló gépek * Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. * Kívánatra minden szükségletre külön költségvetés. magyarországi kizárólagos képviselőse.